

СИМВОЛІКА АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ТЕКСТІВ БРИТАНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ ХХ – ХХІ СТ.

У статті розглядається символіка англійськомовних текстів британської поезії ХХ – ХХІ ст. у лінгвостилістичному та лінгвокогнітивному аспектах.

Ключові слова: знак, символ, образ, міфологема

The article studies the symbolism of English texts of British poetry of XX - XXI centuries. in linguistic, stylistic and cognitive aspects.

Keywords: sign, symbol, image, mythologism

Перш ніж розглядати символіку англійськомовних текстів ХХ – ХХІ ст. визначимо поняття символу, його види та значення у творах.

За визначенням В. І. Даля «символ» тлумачиться як «сутність об'єкта з переносним, символічним та алегоричним значенням» [цит. за 2, с. 18-30]. Відзначимо, що символи – це умовні позначення певного факту об'єктивної дійсності, які можна виявити в повсякденному житті кожної людини. До числа найбільш простих, загальнозрозумілих символів відносяться, наприклад, кольори державного прапора або сигнали світлофора. У разі використання таких символів існує початкова домовленість про їх зміст, тому їх змістове наповнення засвоєно на умовно-рефлекторному рівні. У той же час межі поняття «художній символ» окреслені значно менш точно, вони не володіють настільки вираженим характером.

Символ – це загальний підтип у літературі, багатозначний образ, який виражає певне додаткове значення. К. Юнг у своїй роботі «Архетип і символ» зазначає різницю символу і знака [5, с. 286]. Вчений стверджує, що поняття символу є більш ширшим, а поняття знака – вузьким. Крім того, символ не можна штучно сконструювати, вигадати. Він є природним і мимовільним, на відміну від раціонального знаку.

Російський філософ О. Ф. Лосєв виділяє такі види символів: наукові символи (ірраціональні числа, будь-якої функції); філософські символи, (відрізняються від наукових своєю узагальненістю, будь-яка категорія стосовно всіх інших є символом); художні символи (мистецтво не може обходитися без конструювання символічної образності; чиста художня образність без символіки практично неможлива); міфологічні символи, які слід відрізнити від релігійної символіки (гоголівський Вій, вальдівський портрет Доріана Грея мають міфологічно-символічну спрямованість); релігійні символи (дії, дійство, рухи); ідеологічні й спонукальні символи (план, закон, конституція тощо); зовнішньотехнічні символи (рухи дирижера) [1, с. 218].

Важливими особливостями символу є його незалежність від способу експлікації та багатозначність, що уможлиблює його функціонування у багатьох контекстах. До сутнісних характеристик символу відносять:

- 1) ізоморфізм (подібність реального і нереального світів);
- 2) незворотність, або односторонність (односторонність знакових відносин);
- 3) виразність (символ транлює трансцендентні ціннісні смисли і часто має іконічне вираження);
- 4) багатозначність («конденсатор і акумулятор» смислів і цінностей), що реалізується в інваріантності і адаптивній варіативності;
- 5) медіація, або посередництво (зв'язок між різними культурами, де символ транспонує ціннісні смисли з одного пласта культури в інший);
- 6) умовність (форма символу умовна, зміст, який виражається ним, – безумовний);
- 7) синтетичність (символ відображає зв'язок загального та одиничного);

8) універсальність (мова символів є універсальною мовою культури, що виражає її найважливіші цінності) [3, с. 188-189].

Такі особливості символу можуть виступати такими критеріями, за допомогою яких можна говорити про те, чи є зображення символом чи ні. Важливою для розуміння проблеми вивчення символів стає концепція символу як елемента культури, автором якої є Л. Уайт. Він стверджував, що відмінною рисою людського життя є її символічний характер, а поняття «культура» є найменуванням специфічного класу феноменів, які властиві тільки людині та можуть бути названими «символічними» [3, с.188-189].

Образи-символи часто використовуються у творах сучасних британських письменників. Розглянемо деякі з них.

Британський письменник Т. Харді у своєму вірші «Дрозд Темряви» докладно змальовує похмурий зимовий пейзаж, який символізує стан західної культури. У першій строфі йдеться про порвані струни лір, які є символом культурного досягнення західної цивілізації – поезії: *«I leant upon a coppice gate / When Frost was spectre-grey, / And Winter's dregs made desolate / The weakening eye of day./The tangled bine-stems scored the sky /Like strings of broken lyres,/And all mankind that haunted nigh / Had sought their household fires»* [9].

Морально-етичні символи присутні у поезії поета Томаса Стернза Еліота. Т. С. Еліот актуалізує міфологему «смерть-відродження», із використанням біблійної символіки: *«What are the roots that clutch, what branches grow / Out of this stony rubbish?/ Son of man, You cannot say, or guess, for you know only / A heap of broken images, where the sun beats, / And the dead tree gives no shelter, the cricket no relief, / And the dry stone no sound of water. / Only There is shadow under this red rock, (Come in under the shadow of this red rock), / And I will show you something different from either / Your shadow at morning striding behind you / Or your shadow at evening rising to meet you; I will show you fear in a handful of dust»* [10]. У цьому фрагменті слова «roots» (коріння) та «branches» (гілля) символізують Бога родючості. Образи «dead tree» («мертве дерево») і «cricket» («цвіркун») є символами кінця світу та смерті людини [4, с. 116].

У першій строфі вірша «Дим» британського поета Дж. Еша йдеться про дим, який з'явився досить непомітно. Він є символом вічності, безкінечності: *«It was late in the year / and forests were burning a long way off, / the day the smoke arrived, almost unperceived. / It came as a ghost, as many ghosts, / visible in the mouths of tunnels»* [7].

В. Е. Оуен пише про воєнні події. У своїх віршах поет відображає символи війни. Автор змальовує той жах, нелюдське відношення з яким стикаються люди.

Символічно Оуен використовує образ крові як символ смерті та жертви: *«Some days confined to camp he got, / For being dirty on parade. / He told me, afterwards, the damned spot / Was blood, his own. Well, blood is dirt, I said»* [11].

У вірші Редьярда Кіплінга «Амулет» образ землі символізує інертність, непохитність: *«Take of English earth as much / As either hand may rightly clutch. / In the taking of it breathe/ Prayer for all who lie beneath./Not the great nor well-bespoke, / But the mere uncouth folk / Of whose life and death is none/ Report or lamentation. / Lay that earth upon thy heart, / And thy sickness shall depart!»* [6]. Образи квітів – символи радості, щастя: *«Take of English flowers these – / Spring's full-faced primroses, / Summer's wild wide-hearted rose, / Autumn's wall-flower of the close, / And, thy darkness to illumine, / Winter's bee-thronged ivy-bloom. / Seek and serve them where they bide / From Candlemas to Christmas-tide, / For these simples, used aright, / Can restore a failing sight»* [6].

Поезія Е. Г. Алдінгтона так само як і поезія В. С. Оуена була присвячена темі війни. У вірші «Образи» поет виокремлює образ природи і надає йому індивідуальне значення. Природа як абстрактне поняття втілює чарівність, красу, привабливість, душевні переживання автора.

У вірші «Попередження для дітей» Р. Грейвса багато символічних значень. Наприклад, блоки шиферу – символ захисту та безпеки. Кольори теж мають своє

символічне значення: червоний колір символізує кохання, а зелений – гармонію та зростання: «*Endless world in which you say/ You live, you think of things like this: / Blocks of slate enclosing dappled/ Red and green, enclosing tawny / Yellow nets, enclosing white / And black acres of dominoe...*»[8].

Британський поет Т. Ділан надавав великого значення використанню символів у своїх віршах. У його творі «Поема у жовтень» зустрічається безліч символів. Наприклад, чапля вважається символом святості, образом священника, який сидить на березі моря, білі коні – щось дуже бажане для автора. У вірші «Після похорону» основним символом є сухе листя, що символізує сторінки на яких пише поет, а образ чотирьох птахів – біблійний символ, чотирикутний знак хреста. Іншим відомим віршем є «Папороть Хілл», де Адам і дівчина є символами дитинства. Вираз «ягнячі білі дні» символізує невинність і чистоту. Останні дві лінії вказують на відповідальність та тривоги, які приносить із собою зрілість. У творі «Та сила, що по стеблу жене вгору» символом природи є образ квітки, людське тіло Т. Ділан ототожнює із Всесвітом, зимові піски використовуються у значенні руйнівного аспекту природи, а парус та гірське джерело уособлюють життя.

Таким чином, образи–символи є багатозначними конструктами, звідси, у кожного читача можуть викликати індивідуальні асоціації враховуючи його індивідуальний досвід. При коректному тлумаченні символів видається можливим проінтерпретувати задум автора та смислову глибину таких образів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гатальська С. М. Філософія культури: навч-метод. посіб. К.: Либідь, 2005. 328 с.
2. Маслова В. А. Проблема символа в философии А.Ф.Лосева и у французских символистов. *Философская мысль*, 2019. С. 18-30.
3. Первушина Н. А. Феномен символа: Концептуальные проблемы исследования. *Вестник Томского государственного педагогического университета*. Томск, 2011. Вып. 11. С. 188-189.
4. Статкевич Л. П. Інтерпретація мотиву «Смерть – Відродження» в поезіях Томаса Стернза Еліота. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. Київ, 2010. Вип.91, ч.1. С. 114-120.
5. Юнг К. Г. Архетип і символ. Страницы мировой философии. М: Ренесанс, 1991. 343с.
6. English poetry. Rudyard Kipling. URL: <http://eng-poetry.ru/PoemE.php?PoemId=7061> (дата звернення: 25.09.2021).
7. John Ash. Smoke. *The Manhattan review*. Vol. 19. No. 2. URL: <https://themanhattanreview.com/vol14no2/ash>
8. Robert Graves. Warning to Children. URL: <https://www.poemhunter.com/poem/warning-to-children/> (дата звернення 25.09.2021).
9. The Darkling Thrush. Thomas Hardy. *Poetry Foundation*. URL: <https://www.poetryfoundation.org/poems/44325/the-darkling-thrush>
10. The Waste Land. T. S. Eliot. *Poetry Foundation* URL: <https://www.poetryfoundation.org/poems/47311/the-waste-land>
11. Wilfred Owen. Inspection. URL: <https://www.poemhunter.com/poem/inspection/> (дата звернення 25.09.2021).

Рекомендує до друку науковий керівник доцент Просяннікова Я.М.